

IN BEELD

'Collapse Structure at McBride Bay' (1996), van Stan Douglas. In West-Canada is lang gevochten tussen Spaanse en Engelse kolonialisten.

De landschappen in de foto-expositie 'Without Trace' lijken onschuldig. Maar schijn bedriegt. Hoewel er niets meer van te zien is, zijn deze plekken getekend door geweld, oorlog en kolonialisme.

Door Susan Nortier

SPOORLOOS

IN BEELD

'Remains (Kneecapping behind Creggan Shops)' (2013), van Willie Doherty. De foto is gemaakt in het Noord-Ierse Derry.

Op het eerste gezicht lijkt je te zijn beland in een expositie die het midden houdt tussen landschapsfotografie en documentaire fotografie, maar niets is minder waar. Het werk van diverse kunstenaars in de expositie 'Without Trace', in museum De Pont, gaat vooral over wat er niet meer te zien is en desondanks de hoofdrol speelt.

Stan Douglas is een audiovisuele kunstenaar van Afrikaans-Canadese afkomst, die zich in zijn fotografie altijd bezighoudt met de geschiedenis van de plek die hij vastlegt. In zijn *The Nootka Sound Series* (1996) toont hij de westkust van Canada, waar om land gevochten werd door Spaanse en Engelse kolonialisten. Die koloniale geschiedenis bleef bewaard, maar over de oorspronkelijke bewoners, die verjaagd werden, hoor je niemand meer. De jury die Douglas verkoos tot Canadese vertegenwoordiger op de Biënnale in Venetië dit jaar, prijst hem om zijn kritische verbeeldingskracht, zijn vindingrijkheid en zijn toewijding in het sociaal onderzoek dat hij doet.

De naam van de expositie verwijst naar een werk van Willie Doherty, een Noord-Ierse videomaker en fotograaf, die vaak zijn geboortestad, Derry, als onderwerp neemt. Deze stad is getraumatiseerd door The Troubles, het jarenlange conflict tussen katholieken en protestanten in Noord-Ierland. Doherty richt zijn camera op oorden waar bloedige

'Burlington Northern Railroad Fort Laramie, Goshen County Wyoming' (1989), van Lothar Baumgarten.

IN BEELD

conflicten plaatsvonden. Hij doet dat op een indringende en ongemakkelijke manier. In zijn vijftien minuten durende film *Remains* (2012), te zien op de tentoonstelling, gaat de camera langzaam langs grauwe, verlaten plekken waar in 2012 *punishment shootings* hebben plaatsgevonden. Een monotone, lage stem beschrijft drie incidenten die zich op één plaats voordeden: 'De derde keer, in 2012 ... breng je zoon om tien uur, zei hij ... De zonden van de vader, dertig jaar later ...' De rillingen lopen je over de rug.

Minder angstaanjagend maar eveneens verwijzend naar een gewelddadig verleden zijn de beelden van Lothar Baumgarten. Hij is gefascineerd door de cultuur van de inheemse bevolking van Amerika. Dat heeft hij niet van een vreemde, zijn vader was antropoloog. In zijn project *Carbon* richt Baumgarten zich op de geschiedenis van dit volk aan de hand van de infrastructuur van de spoorwegen. De aanleg van spoorlijnen betekende immers de verovering van het gebied door witte immigranten, maar tegelijkertijd, voor de inheemse bevolking, de onteigening ervan.

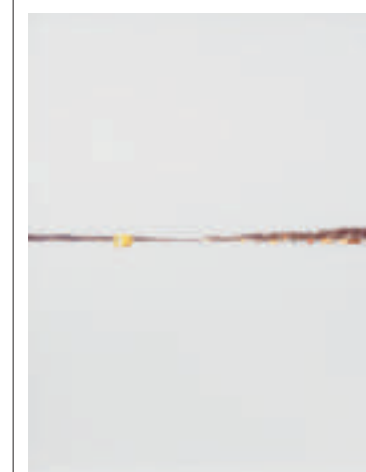
Misschien wel het meest poëtische werk is van Catherine Opie. Zij werd bekend met foto's van de lesbische gemeenschap en haar betrokkenheid bij lhbtq+, maar raakte daarna ook geïnteresseerd in andere leefgemeenschappen. Voor haar serie *Icehouses* (2001) fotografeerde ze de seizoenshuisjes van ijsvissers op de bevroren meren van Minnesota.

Opie speelt vaak met beeld door bijvoorbeeld een bijzonder standpunt in te nemen. Zo ook bij haar *Icehouses*-fotografie: de seizoenshuisjes vormen een kleurrijke horizon in het midden van de foto. Die doorsnijdt het witte vlak van de lucht en het meer.

Een bijzondere horizon, maar van totaal andere aard, is ook te zien in Steve McQueen's film *Gra-*

Hieronder beelden uit de film 'Gravesend' van Steve McQueen, uit 2007.

Geheel onder: 'Untitled #3 (Icehouses)' (2001), van Catherine Opie.

vesend. Fabrieken en rookwolken steken af tegen een rode zonsondergang. Het is de industrie in het stadje Gravesend, waar het mineraal tantalium wordt verwerkt in digitale apparatuur.

Het beeld van de horizon wordt afgewisseld met beelden van zettende mijnwerkers, die in Congo het kostbare tantalium delven, en van het hightechproductieproces. Die combinatie maakt pijnlijk duidelijk dat onze dagelijkse apparatuur niet kan bestaan zonder de uitbuiting van de Congolese arbeiders. □

& TENTOONSTELLING EN FILMVERTONING

De expositie *Without Trace* is t/m 29 augustus te zien in museum De Pont, in Tilburg. In de nieuwe vleugel van het museum worden de films *Gravesend* en *Unexploded* van Steve McQueen vertoond.